

demonstrēja izgatavotos 9. gs. meža dravnieka darba piederumus – dzeini un medus spiedi, rādīja dažādu saimniecībā lietotu priekšmetu (kausi, muldiņas, mieturi, aužamie naži u.c.) kopijas. Visiem pasākumā iesaistītajiem amatniekiem šī bija lieliska iespēja mācīties un veidot personiskos kontaktus tālākai sadarbībai.

Tomēr atklāts joprojām paliek jautājums – kā senās tehnoloģijas piemērot mūsdienām un otrādi.

Vērtējot semināra norises gaitā dzirdētās atziņas un praktiskajos demonstrējumos redzēto, varam secināt, ka arheoloģiskajos brīvdabas muzejos saistībā ar senajiem amatiem izdalāmas triju veidu aktivitātes.

Pirmkārt, tie ir arheoloģiskie eksperimenti zināšanu papildināšanai pagātnes rekonstrukciju jomā, otrkārt, reprodukciju izgatavošana pagātnes reprezentācijām muzeju ekspozīciju un izglītojošo programmu attīstībai un, treškārt, seno amatu demonstrējumi apmeklētājiem. Ideālā variantā visas šīs aktivitātes īsteno viena projekta ietvaros, tādējādi tās papildina cita citu un padara efektīvāku muzeju rīcībā esošo resursu izmantošanu. Svarīgi, lai atšķirība starp šiem aktivitāšu veidiem vienmēr būtu skaidri definēta un izprotama ne tikai muzeju speciālistiem, bet arī apmeklētājiem. Arheoloģiskajos brīvdabas muzejos rekonstrukcija ir viena no svarīgākajām pagātnes interpretācijas metodēm. To nosaka “dzīvās vēstures” sniegto iespēju izmantošana, veidojot dabiska lieluma eksponātus – atdarinājumus senajai videi atbilstošos vai ļoti līdzīgos apstākļos. Reprodukcijas procesā ir svarīgi nodrošināt autentiskumu, kura pamatā ir arheoloģiskais eksperiments; akurātumu – praktiskās iemaņas senās vēstures prezentācijai veidošanā un akadēmisko pētījumu rezultātu izmantošanā. Muzeju apstākļos tikpat svarīga ir arī reproducēto repliku, procesu un vides pieejamība mūsdienu vajadzībām un nosacījumiem. Pretrunai starp korektas pagātnes ainas prezentēšanu plašai sabiedrībai un mūsdienīgajām drošības, ekonomiskajām u.c. prasībām ir jārod risinājums katrā konkrētā muzejā atsevišķi.

Sanāksmes ietvaros tās dalībnieki Rīgā iepazinās ar Latvijas Nacionālā vēstures muzeja ekspozīcijām un Etnogrāfisko brīvdabas muzeju, bet Cēsis apskatīja vecpilsētu un arheoloģiskos atsegumus viduslaiku pilsdrūpās. Sanāksmes dalībnieku lielākajai daļai šī bija pirmā iepazīšanās ar Latviju, kas, spriežot pēc izteikumiem, sagādājusi necerēti pozitīvus iespaidus.

*Zigrīda Apala, Anda Vilka*

## 23. BALTIJAS ZINĀTŅU VĒSTURES KONFERENCE

2008. gada 9.–10. oktobrī Rīgā notika tradicionālā 23. starptautiskā Baltijas zinātņu vēstures konference. Tā bija veltīta triju Baltijas valstu neatkarības 90 gadu jubilejai, kā arī 50 gadiem, kopš aizsākta Baltijas zinātņu vēstures konferenču tradīcija, atjaunots Rīgas Politehniskais institūts (tag. Rīgas Tehniskā universitāte, RTU; 1958. g. 1. septembrī)

un oficiāli nodibināts P. Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs (1957. g. septembrī, kopš 1958. g. 18. augusta saucas dibinātāja Paula Stradiņa vārdā). Konferenci rīkoja Baltijas valstu Zinātņu vēstures un filozofijas asociācija, Latvijas Zinātņu akadēmija, Rīgas Tehniskā universitāte, Latvijas Universitāte, Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs. Rīkotāju vidū bija arī Latvijas Zinātņu vēstures asociācija, kas pati dibināta tieši pirms 50 gadiem – 1958. gada janvārī. Pieteikti 83 referāti, kas publicēti materiālu krājumā “*Nova Miscellanea Historiae Scientiarum Baltica – 50*”; no tiem reāli nolasīti vai prezentēti 55. Konferencē piedalījās zinātņu vēsturnieki no 11 valstīm (Vācija, Lielbritānija, Austrija, Portugāle, Krievija, Ukraina, Baltkrievija, Somija, Igaunija, Lietuva, Latvija), referentu un klausītāju kopskaits 2 plenārsēdēs un 6 sekciju sēdēs pārsniedza 150–200 cilvēku.

Pirmo plenārsēdi RTU Lielajā aulā atklāja RTU rektors profesors Ivars Knēts. Tika nolasīts izglītības un zinātnes ministres prof. **Tatjana Koķes** apsveikums konferencē un Baltijas Zinātņu vēstures un filozofijas asociācijas prezidentam prof. J. Stradiņam pasniegts T. Koķes parakstīts ministrijas Atzinības raksts par ilggadēju un rezultatīvu darbu Latvijas, Baltijas un Eiropas zinātnes vēstures pētniecībā, par Baltijas zinātniskā darba organizēšanu un aktivizēšanu. LZA prezidents akadēmiķis **Juris Ekmanis** ievadvārdos izteica gandarījumu par zinātnieku interesi un atsaucību, pievēršoties dažādu zinātņu nozaru vēstures pētniecībai. Zināšanas nav domājamas bez sistemātiskas, uz pirmavotiem balstītas pētniecības. Zīmīgi, ka Baltijas valstiskuma veidošanos saista ar zinātnes un augstākās izglītības problēmu analīzi, izcilu vietējo zinātnieku darbības atceri un godināšanu. Svarīgi, lai par laikmeta ietekmi uz zinātnes un augstākās izglītības attīstību, par zinātnisko skolu tapšanu, par Baltijas ceļu uz Eiropu un Eiropas ietekmi Baltijā, par izcilajām, radošajām personībām veidotu visu triju valstu kopējus plašākus darbus.

Ievadreferātu par Baltijas zinātņu vēstures konferencē 50 gadiem (1958–2008) nolasīja akadēmiķis **Jānis Stradiņš**, ieskicējot gan vēsturiskos priekšnoteikumus šādu konferencu rīkošanai, gan sīkāk iztīrējot pirmās konferences sarīkošanu (to sasauca Rīgā 1958. g. 6.–7. jūnijā pēc prof. Paula Stradiņa ierosmes, un tās organizēšanā piedalījies arī ievadreferāta autors). Referents izcēla šo konferencu nozīmību Baltijas republiku zinātnieku vienošanai, brīvdomīgas gaisotnes uzturēšanai un “garīgai pretestībai” pret sovietisko unifikāciju. Tika atzīmēts, ka jau 1990. gada 29. oktobrī Rīgā nodibināta Baltijas valstu Zinātņu vēstures un filozofijas asociācija, kuras prezidents 1991. gada janvārī griezās ar radiovēstījumu zinātnes pasaulei, lai protestētu pret padomju armijas brutālajām akcijām Viļņā un solidarizētos ar Lietuvu. Iezīmēta turpmākā konferencu norise jau atgūtās neatkarības apstākļos (1991. g. 4.–6. oktobrī Viļņā notika 16. Baltijas zinātņu vēstures konference, kas bija pats pirmais Baltijas zinātnieku saiets pēc valstu neatkarības atgūšanas). Iezīmētas konferencu nākotnes izredzes saistībā ar paaudžu maiņu zinātņu vēsturnieku vidē, parādīti daudzi dokumenti un fotoattēli šo konferencu pusgadsimta pieredzes raksturošanai.

Labi dokumentētu un ilustrētu materiālu par augstāko inženierizglītību Latvijā cauri gadsimtiem, raksturojot Rīgas Politehnikuma (RP; Rīgas Politehniskā institūta, LU tehnisko fakultāšu un atjaunotā Rīgas Politehniskā institūta) vēstures galvenos posmus un pašreizējo situāciju, nolasīja RTU rektors **Ivars Knēts**. Referātu par 20. gadsimtu kā liktenīgu notikumu un pagrieziena gadsimtu Baltijas valstu vēsturē, īpaši pievērsoties zinātnes attīstības periodizācijai Lietuvā kopš 1907. gada saistībā ar sociāli politiskām norisēm, nolasīja Lietuvas Zinātņu vēstures un filozofijas asociācijas prezidents **Jozs Algimants Krikštopaitis** (Viļņa). Igaunijas ZA akadēmiķa **Karla Sīlivaska** (Tallina) referāts, kurā sniegts Baltijas jūras reģiona zinātniskās dzīves kopējs raksturojums 17.–19. gs., publicēts konferences materiālu krājumā.

Sakarā ar Latvijas Zinātņu vēstures asociācijas pastāvēšanas 50 gadiem tika pasniegti šīs asociācijas goda biedru diplomu profesoram L. Klimkam (Viļņa), rektoram I. Knētam (Rīga) un Dr. H. Tankleram. Vēl līdzīgi diplomu šajā reizē piešķirti hologrāfijas izgudrotājam prof. J. Upatniekam (ASV), emeritētajam ķīmijas profesoram J. Lielmežam (Kanāda) un G. Brauerei – slavenā ķīmiķa Vilhelma Ostvalda mazmeitai, kas dzīvojusi Vācijā Ostvalda muzejā – mītnē “Energija” un piedalījusies sava vectēva zinātniskā un materiālā mantojuma saglabāšanā.

**Sekcija “Zinātne un sabiedrība”** darbojās RTU doc. J. Klētnieka un prof. L. Klimkas vadībā. T. Kīskinenas (Helsinki) referāts bija veltīts tēmai par meteoroloģiju un politiku – tika analizēti zviedru astronoma un garīdznieka S. A. Forsija spriedumi par 1594.–1596. gadā Tallinā novēroto komētu un citām parādībām, saistot tās ar karu paredzēšanu. Divi igauņu referāti bija veltīti zinātnes filozofijai – L. Nepinens (Tallina) referēja par matemātikas pielietojumu dabas izpratnei, bet prof. P. Mīrseps (Tallina) – par katastrofu teoriju un tās atdzimšanu laika gaitā. L. Lepika (Tallina) uzstājās ar interesantu ziņojumu par zinātnes popularizēšanu Igaunijas Republikā 1920.–1940. gadā. V. Pocijs (Viļņa) pastāstīja par vecā RPI un tur funkcionējušās lietuviešu studentu organizācijas “Viltis” nozīmi Lietuvas zinātnei un kultūrai. A. Vasiļauskiene (Šauļi) nolasīja divus referātus par Lietuvas Katoļu akadēmiju un katoļu garīdznieku V. Uštupa un S. Iļas darbību, bet prof. L. Klimka – par Latvijas lietuvēs darinātajiem zvaniem Lietuvas un Latvijas katoļu baznīcām. Divi referāti – A. Kukela (Rīga) un J. Klētnieka (Rīga) bija veltīti Ēģiptes piramīdu (Džosera piramīdas) pētījumiem ar modernajām mērījumu sistēmām. Turklāt J. Klētnieks iztirzāja arī Džosera piramīdas garīgumu un vispār seno ēģiptiešu priekšstatus par mūžību, mirušo valstību un astronomiju. Latvijas pētnieku darbs ēģiptoloģijā izpelnījies starptautisku ievēribu, bet J. Klētnieka pārdomas iekļautas viņa izcilajā grāmatā “Mūžības valdnieki”.

**Dabzinātņu un inženierzinātņu vēstures sekcijā**, kas strādāja LU Dr. Ilgoņa Vilka vadībā, noklausījās K. Bēra muzeja vadītāja Erki Tamiksāra (Tartu) referātu par Sibīrijas mamutu un mūžīgā sasaluma pētījumiem 19. gs., kur liela bijusi Igaunijas zinātnieku (K. Bēra, A. Midendorfa) loma. J. Baņonis (Viļņa) ziņoja par A. Jakšta-Dambrauska nopelniem matemātikas attīstībā Lietuvā, bet N. M. Diasa un līdzautoru (Koimbra, Portugāle) referāts bija veltīts Tartu botāniķa H. M. Vilkoma savāktai Ibērijas

augu herbārija kolekcijai. I. Šperberga un U. Sedmalis (Rīga) referēja par keramikas ķīmiju un tehnoloģiju Latvijā no 1863. gada līdz mūsdienām, bet Dr. I. Grosvalds (Rīga) – par ķīmiskās rūpniecības attīstību Latvijā no 1918. līdz 1944. gadam. L. Petrauskiena (Viļņa) aplūkoja jautājumu, kurš ir bijis dēļu barometra izgudrotājs 18. gs., bet J. Olehnovičiene – ihtioloģisko pētījumu attīstību Lietuvā. N. Avakjana (Sanktpēterburga) savu referātu veltīja pazīstamam 19. gs. sākuma naturālistam J. G. Fišeram-Valdheimam, pirmās dabaspētnieku biedrības dibinātājam Krievijā.

**Pedagoģijas vēstures sekciju**, kuras sēdes notika LU Pedagoģijas muzejā Anniņmuižā, vadīja Dr. Alīda Zigmunde. Referāti skāra galvenokārt Latvijas pedagoģijas vēstures un metodoloģijas problēmas. To vidū bija prof. R. Garlejas referāts par pedagoģiju un izglītības kvalitāti, prof. I. Ķesteres referāts par pedagoģijas kā disciplīnas veidošanos Latvijā, prof. A. Krūzes referāts par izglītības vēstures pētījumiem Latvijā pēc neatkarības atgūšanas. Divi ziņojumi bija veltīti senākas pagātnes notikumiem – A. Staris (Rīga) nolasīja referātu par pirmo reālģimnāziju Rīgā (1861–1873) saistībā ar Rīgas Politehnikuma tapšanu, bet A. Zigmunde – par J. G. Stuenci kā pirmo kurlmēmo skolu pasniedzēju sagatavotāju Latvijā. L. Klimkas un R. Kivilšienes (Viļņa) referāts bija veltīts mācību sistēmai piāru ordeņa skolās Lietuvā 18.–19. gs., savukārt A. Lanka un A. Zigmunde (Rīga) referēja par pavisam mūsdienīgu tematu – pedagoģijas studijām RTU Humanitāro zinātņu institūtā.

Kā allaž, skaitliski lielākā un rosīgākā bija **Medicīnas vēstures un muzeoloģijas sekcija**, kura pulcējās Medicīnas vēstures muzejā direktores E. Bērziņas un Dr. M. Pozemkovskas vadībā. Bija divas piemiņas sēdes. Pirmā veltīta ilggadējā muzeja direktora docenta Dr. h. c. K. Ē. Arona (1933–2005) piemiņai, kuram 2008. gadā apritētu 75 gadi, otra – muzeja dibinātāja un Baltijas zinātņu vēstures konferenču iniciatora prof. P. Stradiņa (1896–1958) piemiņai. Plaša un emocionāli bagāta izvērtās *Kārļa Ērika Arona piemiņas sēde*, ko ievadīja prof. Jura Salaka referāts par K. Ē. Arona daudzpusīgo un spilgto personību. M. Pozemkovska raksturoja muzeja attīstību 50 gados un tā šodienu. Pazīstamais medicīnas vēsturnieks prof. K. Vasiļjevs (Odesa), kurš bija piedalījies ar referātu jau pirmajā konferencē, strādādams tolaik vēl Rīgā, sniedza visai pārdomātu, kaut ļoti subjektīvu līdzšinējo Baltijas konferenču tematikas izvērtējumu, runāja par šo konferenču nākotni, par nacionālā un internacionālā saistību medicīnas vēsturē, par Baltijas “tilta” funkcijām. J. Stradiņa un Dz. Cēberes referātā tika aplūkota Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja ģenēze un agrīnais attīstības posms, kad muzejs formāli darbojās Latvijas PSR ZA Bioloģijas un eksperimentālās medicīnas institūta sastāvā (1946–1952); tika analizēts neīstenots Latvijas PSR Ministru padomes lēmumprojekts (1946. g. augustā) par šī institūta sadalīšanu divos institūtos un atsevišķa medicīnas vēstures muzeja kā ZA autonomas vienības izveidošanu.

*Paula Stradiņa piemiņas sēdē* akadēmiķis prof. A. Viksna referēja par Latvijas medicīnas vēstures tematikas iztirzāšanu Baltijas zinātņu vēstures konferencēs (1958–2006), bet prof. J. Salaks – par Medicīnas vēstures muzeja starptautiskajiem kontaktiem. V. Sjūdiks, T. Meks un Z. Šimantiene

(Kauņa) raksturoja Lietuvas Medicīnas un farmācijas muzeja sadarbību ar P. Stradiņa muzeju Rīgā, bet M. Līvi-Kalninā (Tartu) un A. Viksnas kopziņojums bija veltīts vadošā igauņu medicīnas vēsturnieka Viktora Kalnina aktīvajai līdzdalībai Baltijas zinātņu vēstures konferencēs. Dr. B. Felders (Tībingene) raksturoja iedzimtības higiēnu (rase, tautība, psihiatrija) Latvijā 1937.–1944. gadā. Arī K. Kallinga (Tartu) lekcija par psihiatriskajām slimnīcām Igaunijā nacistu okupācijas laikā (1941–1944) bija veltīta nacistu rasu teoriju praktiskajām konsekvencēm. J. Duplenko un N. Kočubejas (Kijeva) referāts skāra oftalmoloģijas attīstību Ukrainā un Latvijā 20. gs. pirmajā ceturksnī – paralēles un sadures. O. Kulpanoviča (Minska) runāja par veselības aizsardzības ekonomiku kā darbības jomu, tās ģenēzi un vēsturisko attīstību, bet V. Kuzņecovs (Rīga) – par psihiski slimo cilvēku patversmi un pārmācības namu Rīgas Citadēlē (1787–1823), tā kārtības noteikumiem.

Pazīstamā somu dabzinātņu vēsturnieka LZA ārzemju locekļa prof. A. Leikolas (Helsinki) referāts vēstīja par E. J. Bonsdorfu kā anatomijas celmlauzi Somijā, A. Ričkieni (Viļņa) analizēja dažus vēstures avotus par Viļņas Universitātes farmaceitu darbību botānikā. A. Ruplis (Rīga) demonstrēja savu muzeja digitalizācijas projektu.

Noslēguma plenārsēde un humanitāro zinātņu sekcijas sēde notika Latvijas Akadēmiskās (Misiņa) bibliotēkas lielajā zālē. **Humanitāro zinātņu sekcija** prof. A. Cimdiņas un prof. V. Muktupāvela vadībā notika kā “Letonikas gada” starptautisks pasākums. Doc. S. Kļaviņas referāts sniedza pārskatu par latviešu valodniecības sākumiem (19. gs. vidus – 1930. g.), raksturojot gan baltvācu devumu latviešu valodniecībā (A. Bilenšteina gramatikas tapšanu), gan pirmā latviešu valodnieka – ārsta J. Bāra nopelnus, gan jaunlatviešu pienesumu (J. Alunāns, K. Valdemārs, A. Kronvalds, K. Biezbārdis u.c.), Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisijas un tās valodniecības nodaļas aktīvo darbību (K. Milenbahs, J. Endzelins), noslēdzot šo posmu ar LU Filoloģijas fakultātes un tās baltu nodaļas dibināšanu un J. Endzelīna “*Lettische Grammatik*” (1922) iznākšanu. Prof. J. Štrauhmanis savukārt pievērsās vēsturisko atlantu veidošanas problēmām, izceļot nepieciešamību sagatavot kopēju Latvijas, Lietuvas un Igaunijas vēsturisku atlantu, kas atbilstu mūsdienu prasībām. P. Daija (Rīga) referēja par apgaismības laikmetā izdoto M. Stobes “Latvisku Gadagrāmatu” (1797–1798). A. Rēmera un pāragri mirušā H. Tanklera (Tartu) kopējā referātā bija aplūkoti zviedru–igauņu kontakti humanitāro zinātņu jomā 20. gs. 20.–30. gados, bet J. Lilja (Tampere) skāra divu Somijas literāro biedrību publikāciju starptautisko rezonansi kopš biedrību dibināšanas 19. gs. pirmajā pusē līdz 2. pasaules kara sākumam. J. Stradiņa un Dz. Cēberes referātā bija aplūkotas Maskavas latviešu pulciņa 19. gs. 80. gados iedibinātās prēmijas par populārzinātniskiem darbiem dabzinātnēs un vēstures zinātnēs. Īpaši izcelta t.s. Reinberga prēmija, ko piešķīra 1886.–1889. gadā par F. Brīvzemnieka ziedotiem finanšu līdzekļiem, tās saņēmēju skaitā bija J. Krodznieks, V. Olavs, Skruzīšu Mikus. Sīkāk iztirzāts tika arī maskaviešu prēmijas piešķiršanas fakts Tērbatas studentam – dzejniekam Eduardam Veidenbaumam 1892. gadā par apjomīgo rokrakstu “Apcerējumi par mehāniku”. Referātā tika ierosināts Latvijā

iedibināt K. Valdemāra un K. Barona balvas (prēmijas) dižo Atmodas laika darbinieku un pirmo latviešu zinātnes sponsoru piemiņas iemūžināšanai.

A. Zigmunde (Rīga) un Vinfrīds J. Šellers nolasīja referātu par Jūliju Kalēju – Kuzņecovu, viņa saskarēm ar Lietuvu, Latviju un Samarkandu, kur šis īpatnējais filologs un Krievijas Ģeogrāfijas biedrības biedrs miris 1905. gadā. Īpatnējs un saistošs bija Jura Baldunčika un Guntas Ločmeles referāts par avižu sludinājumiem un to nozīmi latviešu valodas attīstībā kopš K. Vatsona “Latviešu Avīzēm” (1822) līdz mūsdienām.

Noslēguma plenārsēdē LZA viceprezidente, LU Latviešu valodas institūta direktore akadēmiķe **Ilga Jansone** sniedza pārskatu par Valsts pētījumu programmu “Letonika”, tās ritējumu, par “Letonikas gada” iecerēm un to risinājumu. LZA prezidents **Juris Ekmanis** kopā ar Dr. **Anitu Dravenieci** veidotajā, labi strukturētajā referātā iztirzāja zinātniskās sadarbības problēmas Baltijas jūras valstīs, īpaši sadarbību starp trim Baltijas valstīm un arī ar Ziemeļvalstīm. Tika raksturotas kopējas pētnieciskās programmas, ieskicēta Baltijas intelektuālās sadarbības konferenču vēsture (iedibinātas 1935. g., atjaunotas kopš 1999. g.), pieminēta arī kopējas triju Baltijas ZA medaļas iedibināšana un piešķiršana (kopš 1999. g.). Tika izcelta Latvijas ZA iniciatīva šo ieceru izvirzīšanā un īstenošanā.

Plenārsēdi noslēdza Tartu Universitātes profesora **Reina Vihalema** referāts par teorētisko filozofiju un zinātnes filozofiju padomju laikā (1960.–1990. g.), kurā referents centās atbildēt uz jautājumu, kāda ir šajā nozarē veikto tālaika pētījumu paliekošā zinātniskā vērtība. Pēc prof. Vihalema domām, vienlaikus ar dogmatiskiem uzstādījumiem un ideoloģisku tukšvārdību vairākos darbos rodamas idejas, kas nav zaudējušas savu nozīmību. Īpaši tas sakāms par pētījumiem, kuros iztirzāti agrinie K. Marksa darbi (piem., tēzes par L. Feierbahu), domas par praksi kā zinātniskās patiesības kritēriju.

Pēc plenārsēdes notika **Baltijas Zinātņu vēstures un filozofijas asociācijas Ģenerālās asamblejas sēde**, kurā līdzšinējais prezidents – Latvijas pārstāvis J. Stradiņš nodeva savas pilnvaras Igaunijas pārstāvjiem. Par asociācijas darbības dažādām pusēm un tās nākotnes redzējumu viedokļus izsacīja E. Tamiksārs, J. A. Kriķstopaitis, P. Mīrseps, J. Salaks, A. Leikola, J. Stradiņš un citi. Tika ierosināts koordinēt turpmāko Baltijas konferenču norisi ar Ziemeļvalstu simpozijiem par zinātnes un ideju vēsturi, kuri gan nav rīkoti kopš 1991. gada, bet kurus somi paredzējuši atsākt 2010. gada augustā. Taču asambleja nosliecās par labu Igaunijas pārstāvju iniciatīvai turpināt līdzšinējo Baltijas zinātņu vēstures konferenču organizēšanas praksi kopā ar medicīnas vēsturniekiem, bez šaubām, padziļinot kontaktus ar Ziemeļvalstu zinātņu vēsturniekiem. Nākamo Baltijas zinātņu vēstures konferenci iecerēts rīkot 2010. gada oktobrī Tallinā uz Tallinas Tehniskās universitātes bāzes, tematikā iekļaujot arī zinātnes filozofijas problēmas lielākā mērā, nekā tas darīts līdzšinējās konferencēs. Kā konferences potenciālie rīkotāji minami Dr. E. Tamiksārs un prof. P. Mīrseps, kas ir jaunākās paaudzes igauņu zinātņu vēsturnieki un filozofi.

Pēc Ģenerālās asamblejas notika plašas grāmatu un dokumentu izstādes atklāšana Latvijas Akadēmiskajā (Misiņa) bibliotēkā, ko organizējusi bibliotēkas darbiniece Arta Poriete kopā ar Latvijas Zinātņu vēstures asociāciju. Izstāde aptver izdevumus no 18. gs. līdz mūsdienām – gan senas grāmatas un rokrakstus, gan visu Baltijas zinātņu vēstures konferenču programmas, tēzes, ielūgumus, rokrakstus, kas raksturo Baltijas Zinātņu vēstures un filozofijas asociācijas darbu, Jāņa Strupuļa veidotas zinātnieku medaļas, Latvijas, Lietuvas un Igaunijas zinātņu vēsturnieku grāmatas, rakstu krājumus, cita veida publikācijas, dažus J. Klētnieka, J. Stradiņa u.c. zinātņu vēsturnieku personiskos materiālus. Izstāde ir bagāta, veidota ar lielu rūpību, skatāma daudzus mēnešus, arī 2009. gada sākumā. Tā liek atcerēties pirmajā – 1958. gada konferencē sarīkoto zinātnisko grāmatu izstādi, ko bija veidojusi toreizējā Latvijas PSR ZA Fundamentālās bibliotēkas darbiniece Meta Taube.

Konferences ietvaros notika arī piemiņas zīmju atklāšana ievērojamiem Rīgas zinātniekiem – ķīmiķim Nobela prēmijas laureātam Vilhelmam Ostvaldam (1853–1932) un ķīmiķim analītiķim, daudzu organisko krāsu reakciju atklājējam analītiskajā ķīmijā Edvīnam Iegrīvem (1878–1944), kuru pētnieciskā darbība lielā mērā saistīta ar RP, RPI un LU. Slēgtajos Lielajos kapos pēc mūsu ierosmes ar mecenāta *Itera* – *Latvija* prezidenta Jura Savicka finansiālu atbalstu Ostvaldu dzimtas kapa pieminekli iekalti fizikālās ķīmijas pamatlicēja vecāku, kā arī brāļa LU mežsaimniecības profesora Eižena Ostvalda vārdi un dzīves dati (viņi te visi apbedīti), bet pieminekļa pakājē uzstādīta piemiņas plāksne *in memoriam* pašam V. Ostvaldam, kurš apbedīts Vācijā, savas pēdējās mītnes “*Landhaus Energie*” parkā. Savukārt plāksne ar Pozenē (Poznaņa) mirušā Edvīna Iegrīves vārdu uzstādīta pie viņa svaiņa ķīmijas profesora Valdemāra Fišera kapa pieminekļa. E. Iegrīve atklājis vairākus reaģentus, kurus analītiskajā ķīmijā lieto vēl šodien, viņa vārds ir starptautiski pazīstams, viņa izgudrotās reakcijas pieminētas daudzās rokasgrāmatās. Piemiņas zīmju atklāšana notika 13. oktobrī, piedaloties LZA prezidentam J. Ekmanim, RTU rektoram I. Knētam, *Itera* – *Latvija* prezidentam J. Savickim, LZA viceprezidentam R. Valteram, akadēmiķim T. Milleram, prof. I. Meirovicam un daudziem konferences dalībniekiem no RTU. Tika godināta daudzu ievērojamu zinātnieku un sabiedrisku darbinieku (pirmo RP vadītāju, Dž. Armitsteda, V. Fišera, F. Candra, K. Valdemāra, K. Barona, F. Brīvzemnieka u.c.) piemiņa viņu atdusas vietās.

Sava veida turpinājums Baltijas zinātņu vēstures konferencei bija RTU 59. starptautiskās zinātniskās konferences plenārsēde pārpildītajā RTU aulā, kur pulcējušos ar uzrunu sveica Valsts prezidents Valdis Zatlers; rektors I. Knēts latviski atkārtoja savu zinātņu vēstures konferences nolāsīto lekciju, RTU prorektors akadēmiķis L. Ribickis stāstīja par RTU pašreiz veicamo zinātnisko pētniecību un demonstrēja filmu par to. RTU muzeja vadītāja A. Zigmunde stāstīja par mēģinājumiem atjaunot RPI laikā no 1920. līdz 1958. gadam, bet J. Stradiņš nolasīja referātu par inženiertehniskās inteligēnces veidošanos Rīgā un Latvijā 19.–20. gs., īpaši akcentējot Rīgas Tehniskās biedrības dibināšanas (1858) nozīmi saistībā ar šīs biedrības 150 gadiem. Tika aplūkota slavenā izgudrotāja Vernera

Sīmensa uzturēšanās Rīgā 1852. gadā, kad viņš te izveidoja pirmo civilo elektromagnētisko telegrāfa līniju Krievijas impērijā (no Bolderājas uz Rīgu).

Ar visu šo pasākumu kopumu ne tikai atzīmēti RPI atjaunošanas 50 gadi, bet akcentēta Latvijas valsts un abu pārējo Baltijas valstu nodibināšanas 90. gadskārta, īpaši rādot augstākās tehniskās izglītības vēsturiskās attīstības gaitu, Baltijas valstu sadarbību zinātnē, kopēju zinātņu vēstures konferenču tradīciju, tāpat Medicīnas vēstures muzeja izveidošanas un attīstības nozīmīgumu ne tikai Latvijas, bet arī Baltijas mērogā.

Ir gandarījums, ka arī šajā zinātnes attīstībai nelabvēlīgajā finansiālajā un ekonomiskajā situācijā, kad sarūk zinātnes budžets, vēsturiskās tradīcijas tomēr tiek uzturētas un gūst pietiekamu rezonansi sabiedrībā (publicētas Z. Kiperes un G. Zemlicka plašas reportāžas par konferenci Latvijas un Lietuvas presē).

Īpaši jāuzsver, ka konferenču rīkošana pāriet jaunākās paaudzes (īpaši igauņu) zinātnieku rokās. Tas apliecina, ka arī šajā jomā vēstures stafete tiek nodota tālāk un Baltijas medicīnas un zinātņu vēstures pētnieku sadarbībai, ko aizsāka Pauls Stradiņš pretrunīgajos un grūtajos 20. gs. 50. gados, paredzams cienīgs turpinājums.

*Jānis Stradiņš*

## 11. STARPTAUTISKAIS FESTIVĀLS “TIKŠANĀS AR VĒSTURI”

2008. gadā no 9. līdz 12. oktobrim Bluā pilsētā Francijā notika 11. starptautiskā kultūras festivāla “Tikšanās ar vēsturi” (*Rendez-vous de l'histoire*) pasākumi, kuros piedalījās arī pārstāvis no Latvijas vēstures institūta. Festivālu regulāri organizē Francijas Kultūras ministrija un Bluā pilsētas mērija, piesaistot arī Eiropas Savienības resursus. “Tikšanās ar vēsturi” nav zinātniska konference vārda tiešajā nozīmē, lai gan uzstāties tajā tiek aicināti vienīgi profesionāļi vai personas ar atbilstošu reputāciju vēsturnieku aprindās. Drīzāk to var uzskatīt par masu izglītošanas pasākumu, kas nodrošina visdažādākajiem Francijas iedzīvotāju slāņiem iespēju klausīties visplašākās tematikas lekcijas un diskusiju sanāksmes, apmeklēt izstādes un vēsturei veltītu filmu festivālus, izvēlēties jebkuru tematu pēc savām interesēm un uzzināt, kādi ir Eiropas vēsturnieku pašreizējie uzskati un pētījumu virzieni.

Par pēdējā festivāla reputāciju liecina kaut vai tas, ka tā organizācijas darbā piekrita piedalīties izcilais franču viduslaiku vēstures pētnieks Žaks Legofs, bet festivāla patronu lomā uzņēmās vairāki Franču akadēmijas locekļi un pazīstamais politiķis un diplomāts Valēri Žiskārs d'Estēns. “Tikšanās ar vēsturi” sakrīta ar vēl vienu pasākumu – Eiropas vēstures veicināšanas centra organizētu 27 lekciju ciklu, ko divpadsmit Francijas pilsētās bija jānolasa vēsturniekiem no katras Eiropas Savienības dalībvalsts. Lekciju cikla vienojošā tematika bija Eiropas vēsture un kontinenta